

५. श्री सत्यमोहन जोशी

[संवत् २०२८ साल कार्तिक १८ गते रोज ७ का दिन आयोजित समारोहमा 'कर्णाली लोक संस्कृति' भन्ने ग्रन्थको लागि त्यसका पाँचजना रचयिताहरूलाई संयुक्त रूपमा प्रदान गरिएको संवत् २०२८ सालको 'मदन पुरस्कार' ग्रहण गरेपछि आफ्ना अन्य चारजना सहयोगीहरूको तर्फबाट समेत श्री सत्यमोजहन जोशीले व्यक्त गर्नुभएको उद्गार। यो उद्गार 'नेपाली' त्रैमासिक अङ्क ५३ बाट उद्धृत गरिएको हो। स्मरणीय छ संयुक्त रूपमा पुरस्कार प्राप्त गर्ने लेखकहरू सर्वश्री स्थिरजङ्गबहादुर सिंह, चूडामणि बन्धु उक्त समारोहमा उपस्थित हुनुभएबाट उहाँहरूले पनि त्यस दिन पुरस्कार ग्रहण गर्नुभएको थियो। कारणवश त्यसदिन अनुपस्थित हुनुभएका दुईजना लेखकहरू सर्वश्री विहारीकृष्ण श्रेष्ठ र प्रदीप रिमाललाई पछि भिन्नाभिन्ने समारोहमा पुरस्कार समर्पण गरियो। (हेर्नु- नेपाली त्रैमासिक अङ्क ५३ पृष्ठ १)]

सम्माननीया रानीसाहेब, आदरणीय विद्वद्वर्ग र प्रिय साथीहरू !

१. नेपाली भाषासाहित्यको विकास एवं उन्नति गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएको 'मदन पुरस्कार गुठी' को यो ऐतिहासिक बैठकमा आजसमेत गरी तीनपल्ट यसरी उभिएर 'मदन पुरस्कार' ध्यान पाउनु मेरो निमित्त जीवनमा एक महत्त्वपूर्ण कुरो भएको छ। मैले सर्वप्रथम 'साहित्य'तर्फ 'हाम्रो लोक संस्कृति' नामक ग्रन्थमा २०१३ सालको 'मदन पुरस्कार' पाएको थिएँ, त्यसपछि दोस्रो पल्ट 'सामाजिक शास्त्र'तर्फ 'नेपाली राष्ट्र मुद्रा' नामक ग्रन्थमा २०१७ सालको र आज तेस्रो 'दर्शन-विज्ञान' तर्फ 'कर्णाली लोक संस्कृति' नामक ग्रन्थमा २०२८ सालको।
२. बरु, मैले पहिले दुईचोटि पाएका पुरस्कार र आज पाएको यो पुरस्कारमा केही अन्तर छ। किनभने, पहिलेका दुई पुरस्कार पाउँदा आफ्ना पुरस्कृत ग्रन्थहरूमा म एकलो थिएँ। तर आजको यो पुरस्कृत ग्रन्थमा भने म आफ्ना चारजना सहकर्मी मित्रहरू सर्वश्री स्थिरजङ्गबहादुर सिंह, विहारीकृष्ण श्रेष्ठ, प्रा. चूडामणि बन्धु र प्रदीप रिमालका साथमा सम्मिलित भएको छु। अनि आजको

- यो पुरस्कार संयुक्त प्रयासमा संयुक्त रूपले काम गरी एकै विषय अन्तर्गतको संयुक्त कृति 'कर्णाली लोक संस्कृति' नामक ग्रन्थमा पाएको छु ।
३. आजको यस समारोहमा एउटा कुरो विशेष उल्लेख गर्न चाहन्छु । २०२६ साल मार्गमा साहित्यानुरागी कविराजा स्वर्गीय श्री ५ महेन्द्रको असीम अनुकम्पाबाट नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठानमा काम गर्ने सौभाग्य मैले पाएँ । त्यसबेला प्रज्ञा-प्रतिष्ठानको पञ्चवर्षीय योजनाअन्तर्गत 'लोक संस्कृति सङ्ग्रह'को एक परियोजना पनि थियो । पछि, त्यही परियोजनाभित्र 'लोक संस्कृति सर्वेक्षण' को एक कार्यक्रम बन्यो । अनि नेपाली भाषा उद्गम स्थल मानिएको कर्णाली अञ्चलको सिंजाखोला उपत्यकामा 'लोक संस्कृति सर्वेक्षण' गर्ने निधो भयो । यस काममा अन्य संस्थाहरूबाट पनि सम्बन्धित विषयका ज्ञाता एवं विशेषज्ञहरूलाई सरिक गरी, मिलीजुली काम गर्ने नीति बन्यो । यसअनुसार श्री ५ को सरकार, गृह पञ्चायत मन्त्रालय, अनुसन्धान शाखाबाट एकजना - नृत्य शास्त्री; राष्ट्रिय आयोगबाट एकजना मानव भूगोल विशेषज्ञ, अनि त्रिभुवन विश्व विद्यालयबाट एकजना भाषाशास्त्रीको समेत सेवा उपलब्ध गरी त्यसमा प्रज्ञा-प्रतिष्ठानका दुईजना लोक संस्कृतिसम्बन्धी कार्यकर्ता थपि पाँचजनाको एक लोक संस्कृति सर्वेक्षण टोली बन्यो । राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठानको तत्वाधानमा त्यसको नेतृत्व गर्ने सौभाग्य मैले नै पाएँ ।
४. दुर्गम क्षेत्र कहलिएको कर्णाली अञ्चलको सिंजाखोला उपत्यकामा हामीले आफ्नो कार्यदल-भावनामा योजनाबद्ध पढतिले काम थाल्यौँ । सर्वेक्षण कालमा अनेक बाधा कठिनाइहरू पनि आइपरे । तर हामीहरूको सामूहिक कार्य-लगनशीलताको अगाडि ती सब नगण्य भए । हामीले आफ्ना काम लक्ष्यमुताबिक तोकिएको समयभित्र सिध्यायौँ । बरु सिंजाखोलाको काम समाप्त गरी काठमाडौँमा फर्केपछि चाहिँ हामीहरूलाई त्यहाँको अन्वेषण र अनुसन्धानको कार्य समाप्त गर्नमा ऊँडै एक वर्ष लाग्यो ।
५. अखिर हामीले 'कर्णाली लोक संस्कृति' नामले पहिलो खण्डमा संस्कृतिको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, दोस्रो खण्डमा संस्कृतिमा परेका भौगोलिक प्रभाव, तेस्रो खण्डमा सामाजिक आर्थिक जनजीवनमा टाँसिएका सांस्कृतिक मान्यताहरू, चौथो खण्डमा सांस्कृतिक जनजीवनमा भाषाको भूमिका र पाँचौँ खण्डमा लोकगीत, लोकसङ्गीत, लोकनृत्य र लोककथा, लोक चाड पर्व आदि विषयमा सचित्र पाण्डुलिपिहरू तयार गरी कर्णाली लोक संस्कृतिलाई पाँच खण्डमा सम्पूर्ण पार्यौँ । पछि ती पुस्तकहरू प्रज्ञा-प्रतिष्ठानबाट प्रकाशित भए । अनि ती पुस्तकहरूको नाम सम्पूर्णमा 'कर्णाली लोक संस्कृति' भए पनि, वास्तवमा त्यो नेपाली संस्कृतिकै रूपरेखा तथा एक परिचायक ज्वलन्त उदाहरण

भएको छ । किनभने मेचीदेखि महाकालीभित्रका हाम्रा लोक संस्कृतिका निधिहरू नेपाली मात्रका साक्षा श्रीसम्पत्ति हुन् ।

६. आजको यो रमाइलो समारोहमा दुर्गम क्षेत्र कहलिएको कर्णाली अञ्चलको सिंजाखोला उपत्यकामा बसोबास गर्ने र गरिरहेका जनताको फलफली सम्झना गर्नु पनि युक्तिसङ्गत हुनेछ, किनभने तिनीहरूले नै त्यहाँ वरिपरिका डाँडा-काँडा, लेक-पाटन, वन-जङ्गल, खोला-नाला, बगर फाँटका सेरो-फेरोमा परम्परागत रूपमा लोक सांस्कृतिको सिर्जना र जगेर्ना गरेका छन् । अनि हामीहरू आजको यो सदा स्मरणीय समारोहमा स्वर्गीय श्री ले.जं. मदनशमशेर ज.ब. राणाको स्मृतिमा स्थापना गरिएको मदन पुरस्कार गुठी प्रति विशेष आभार व्यक्त गर्दछौं । गुठीले नेपाली भाषामा उच्चकोटीका ग्रन्थहरूको सिर्जनाद्वारा भाषा-भण्डार बढाउन लेखकवर्गलाई अविरल प्रेरणा र प्रोत्साहन दिइआएको छ । त्यसै लहरमा, हामीले लेखेका यी कृतिहरूको यसरी कदर गरी पुरस्कार प्रदान गरेकोमा हामी गुठीप्रति चिरकृतज्ञ भएका छौं ।

७. अन्त्यमा म भेरा चारजना सहकर्मी साथीहरूको तर्फबाट पनि सम्माननीया रानीसाहेब, गुठीका माननीय सदस्यहरू र उपस्थित सबै सज्जनवर्गमा हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद !

